

Nr 69.

Ankom till riksdagens kansli den 23 april 1937 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening, m. m.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 26 februari 1937 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 229, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening

dels ock till bestridande av kostnaderna för i förslaget omfördämd tillsynsmyndighets verksamhet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *förslagsanslag* av 30,000 kronor.

Författningsförslaget har följande lydelse:

Förordning

angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattentäckta områden inom riket skall till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening utövas tillsyn enligt denna förordning.

Konungen förordnar för viss tid sakkunnig person att utöva tillsyn, som i första stycket avses. Den som innehar sådant uppdrag benämnes i denna förordning tillsynsmyndighet.

2 §.

Tillsynsmyndigheten äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, tillträde till fabrik eller annan anläggning, evad den är i bruk eller

ej, ävensom rätt att inom dess område företaga erforderliga undersökningar. Vad nu är sagt skall, oavsett om tillsynsmyndigheten är tillstådes, jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan, som biträder tillsynsmyndigheten.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som för utövande av tillsyn enligt denna förordning kan påkallas.

3 §.

Innehavare av fabrik eller annan anläggning, från vilken avfall eller dylikt utsläppes i vatten, är skyldig att på begäran lämna tillsynsmyndigheten eller den som biträder denna erforderliga upplysningar angående fabriken eller anläggningen.

4 §.

Finnes vattenförorening medföra skada å fiske, äger tillsynsmyndigheten meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd eller anstalt till motverkande av föroreningen.

Vidtager ej innehavare av fabrik eller annan anläggning till motverkande av vattenförorening åtgärd eller anstalt, som skäligen kan fordras, skall tillsynsmyndigheten därom göra anmälan hos länsstyrelsen för den åtgärd, som på länsstyrelsen må ankomma jämlikt 12 § förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund.

5 §.

Har i fråga om viss fabrik eller annan anläggning meddelats föreskrift om vidtagande av åtgärd eller anstalt till motverkande av vattenförorening, äger länsstyrelsen tillika, när skäl därtill äro, på begäran av tillsynsmyndigheten förordna särskild person att tillse, att föreskriften iakttages.

Vad i 2 § är stadgat skall ock gälla tillsynsman, som avses i första stycket av förevarande paragraf.

Innehavare av fabrik eller annan anläggning, för vilken särskild tillsynsman blivit utsedd, skall till bestridande av kostnaden för dennes tillsyn gälda avgift enligt bestämmelser, som Konungen meddelar.

6 §.

Innan någon hädanefter uppför eller inrättar sulfit- eller sulfatcellulosa-fabrik, sockerfabrik, jästfabrik eller anrikningsverk eller vidtager väsentlig ändring eller utvidgning av driften vid sådan fabrik eller anläggning, skall han i god tid förut göra skriftlig anmälan därom hos tillsynsmyndigheten.

Vid anmälan, som i första stycket sägs, skola fogas ritningar över fabriken eller anläggningen och de anordningar till motverkande av vattenförorening, som äro avsedda att vidtagas eller redan blivit vidtagna, ävensom de uppgifter som för bedömande av anordningarnas verkningsgrad erfordras.

Konungen äger förordna, att vad ovan i denna paragraf är stadgat skall gälla jämväl annan fabrik eller anläggning än i första stycket sägs.

7 §.

Finnes i fall, som i 6 § avses, att fara föreligger för betydande skada å fiske genom vattenförorening, äger länsstyrelsen på begäran av tillsynsmyndigheten meddela förbud att taga fabrik eller anläggning i bruk eller ändra eller utvidga driften, förrän innehavaren visat, att han vidtagit sådan åtgärd eller anstalt till motverkande av förorening, som skäligen kan fordras.

Förbud, som i första stycket sägs, skall omedelbart lända till efterrättelse och gälla intill dess annorlunda varder beslutat.

8 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 3 eller 6 § eller med stöd av sistnämnda paragraf utfärdade föreskrifter åligger honom, eller överträder någon förbud, som i 7 § sägs, straffes med dagsböter. Äro omständigheterna försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

9 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna förordning må ej röja yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid fabrik eller annan anläggning, i avseende å vilken han haft att taga sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förseelse, straffes med dagsböter eller fängelse.

10 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol.

Förseelse, som i 9 § sägs, må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

11 §.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1937.

Gällande rätt m. m.

Sedan lång tid tillbaka ha klagomål anförts över de olägenheter, som vållas genom förorening av vatten. Frågan i vad mån ingripande häremot bör äga rum har ej i svensk rätt blivit föremål för någon mera ingående behandling. Vissa bestämmelser av intresse finnas emellertid inrymda i hälsovårdsstadgan, vari bland annat föreskrives övervakning från hälsovårdsnämndernas sida över att fabriker och näringar icke inrättas eller drivas så att de medföra sanitära olägenheter för närboende eller det allmänna. Huruvida fabrik eller näring förorsakar skada av rent ekonomisk beskaffenhet — till exempel förstör fisket i visst vattendrag — torde icke kunna upptagas till bedömning av hälsovårdsnämnd.

I vattenlagen finnes frågan om utsläppande i vatten av ämnen, varigenom vattnet kan förorenas, berörd i 2 kap. 35 §. I lagrummet har emellertid blott givits en hänvisning till vad särskilt är eller kan vara stadgat. I 8 kap. 17 § vattenlagen omnämnes frågan, huruvida och i vilken mån det må vara tillåtet att genom kloakvatten förorena vatten, varöver annan äger råda, eller luften, så ock i vad mån ersättning skall gäldas för skada och olägenhet genom sådant förorenande. Även i detta lagrum göres emellertid blott en hänvisning till vad särskilt är eller kan vara stadgat. Slutligen innehåller 10 kap. 51 § vattenlagen stadganden om syneförrättning angående avledande av kloakvatten. Synemännen skola enligt dessa stadganden meddela bestämmelser för att förhindra eller minska olägenheter genom vattenförorening. Synemännen ha därvid att noga iakttaga särskilt meddelade föreskrifter i ämnet.

Den särskilda lagstiftning, som sålunda på skilda ställen i vattenlagen åsyftas, har ännu icke kommit till stånd. Hänvisningarna i omförmälda lagrum lära vid sådant förhållande tillsvidare avse det från äldre tid kvarstående stadgandet i 12 § förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund, enligt vilket stadgande det skall ankomma å ägare till sågkvarn att tillse att avfall ej utsläppes i vattnet. Detsamma skall även gälla om vid annat verk eller inrättning avfall uppkommer, varav uppgrundning eller annan olägenhet kan förorsakas. Stadgandet är enligt 8 § lagen den 28 juni 1918 om vad iakttagas skall i avseende å införande av vattenlagen fortfarande tillämpligt när olägenheten är vattenförorening. Vidtager i dylikt fall ägaren icke nödig åtgärd eller anstalt till skadans förekommande, äger Konungens befallningshavande föreskriva vad i sådant hänseende bör iakttagas samt förelägga den tredskande vite, där ansvar å försummelsen ej finnes särskilt stadgat. Om skada ändå sker, äger den som lider skadan njuta ersättning efter rättens beprövande.

Vid 1935 års riksdag väcktes två motioner (I:24 och II:61), i vilka huvudsakligen under åberopande av lantbruksstyrelsens skrivelse den 28 februari 1933 i ämnet yrkades, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t an-

hålla, att snarast möjligt måtte för riksdagen framläggas lagförslag med effektiva bestämmelser rörande fiskets skyddande mot förorening av vattnet i vattendragen.

På hemställan av jordbruksutskottet (utlåtande nr 35) beslöt riksdagen att till Kungl. Maj:t avlåta skrivelse (nr 89) med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning om åtgärder för att undvika förorening av vattnet i sjöar och vattendrag, till skydd för fiske, växtlighet och andra berättigade intressen, samt vidtaga de åtgärder, som av utredningen i förenämnda hänseenden kunde befinnas påkallade.

Sedan Kungl. Maj:t den 11 september 1936 lämnat chefen för justitiedepartementet bemyndigande att tillkalla sakkunniga att biträda med verkställande av utredning beträffande frågan om lagstiftning rörande åtgärder för att förhindra förorening av vatten och luft samt rörande rätt att utnyttja underjordiska vattentillgångar, ha den 22 september 1936 för sådant ändamål tillkallats vattenrättsdomaren greve *H. A. Hamilton*, tillika ordförande, majoren i väg- och vattenbyggnadskåren *W. von Greyerz*, verkställande direktören hos Skönviks aktiebolag *G. Göransson* och agronomen *T. Andersson* i Tejarp.

Såsom direktiv för de sålunda tillkallade sakkunnigas arbete har angivits, bland annat: Vid utredningen bör undersökas om och i vad mån ett sådant system kan skapas, att redan från början garanti vinnes för att skada till följd av vattenförorening i görligaste mån undvikas samt att, om viss skadlig förorening visar sig ofrånkomlig, frågan om ersättning därför i den mån så är möjligt på förhand regleras. Vidare synes det ofrånkomligt, att vissa kontrollåtgärder måste tillgripas. Emellertid bör i förevarande hänseenden en sådan lösning, vilket kräver inrättande av ett nytt ämbetsverk, undvikas. I stället synes särskilt böra övervägas, huruvida icke prövningen av hithörande frågor kan anförtros redan bestående myndigheter, i främsta rummet vattendomsstolorna. — I fråga om utredningen rörande rätt till grundvatten synes det vara av särskild vikt att erfarenheterna av den lagstiftning i ämnet som sedan 1926 gäller i Danmark beaktas.

Förslag om provisorisk lagstiftning m. m.

I en den 29 december 1936 dagtecknad skrivelse till chefen för justitiedepartementet ha ovannämnda sakkunniga väckt förslag om vidtagande av vissa provisoriska åtgärder i syfte att till skydd för fisket i görligaste mån avhjälpa vissa särskilt framträdande missförhållanden med avseende å vattenförorening. Vid skrivelsen hade fogats en promemoria med närmare motivering till de sakkunnigas förslag jämte utkast till lag med särskilda bestämmelser till motverkande av skada å fiske genom förorening av vatten och till instruktion för i lagutkastet omförmäld tillsynsmyndighet.

Enligt omförmälda utkast till lag i ämnet skulle över vattendrag, sjöar och andra vattentäckta områden inom riket till motverkande av skada å fiske

genom vattnets förorenande utövas tillsyn av sakkunnig person (1 §). Denne, som borde förordnas av Konungen, benämnes i utkastet tillsynsmyndighet. Ifrågavarande tillsyn borde i främsta rummet ägnas den inverkan å fiske, som kunde äga rum till följd av vattenförorening genom utsläppande av avfall eller dylikt från fabrik eller annan anläggning (2 §). De sakkunniga ha framhållit, att härmed avsåges jämväl vanliga kloakanläggningar. För erforderliga inspektioner skulle tillsynsmyndigheten och biträde, som den kunde behöva, äga tillträde till fabrik eller annan anläggning ävensom rätt att inom dess område företaga de undersökningar, till vilka anledning kunde förefinnas. Det borde åligga fabriken eller anläggningens innehavare samt hos honom anställd personal att tillhandagå myndigheten med behöfliga upplysningar.

Om tillsynsmyndigheten funne, att vattenförorening medförde skada å fiske, skulle det enligt utkastet (3 §) tillkomma tillsynsmyndigheten att meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd eller anstalt till förekommande eller minskande av föroreningen. Förutsättning härför vore emellertid, att de skadliga verkningarna ej vore inskränkta till fiske, som tillhörde den skadevällande eller någon som vore pliktig att tåla skadan. Härjämte skulle tillsynsmyndigheten äga att, när skäl därtill föreläge, hos Konungens befallningshavande yrka åläggande för den skadevällande att vidtaga åtgärd eller anstalt, som utan att i förhållande till skadans betydelse vara oskäligt betungande kunde finnas erforderlig till förekommande eller minskande av föroreningen. De befogenheter, som nu nämnts, skulle därjämte tillkomma tillsynsmyndigheten redan på grund av fara för skada genom vattenförorening (4 §).

Beträffande behandlingen av mål, som tillsynsmyndigheten anhängiggjort, har i utkastet föreslagits att Konungens befallningshavande skulle äga att på yrkande av tillsynsmyndigheten genast meddela förbud, vid vite, mot utsläppande av avfall eller dylikt utan att åtgärd eller anstalt, som funnes oundgängligen nödig, blivit vidtagen (5 §). Förutsättning härför vore att betydande skada å fiske skedde eller kunde befaras komma att ske. Föreskrift, som nu nämnts, skulle, där Konungens befallningshavande prövide nödigt så förordna, utan hinder av besvär lända till efterrättelse intill dess annorlunda kunde bliva beslutat. I slutliga utslaget skulle Konungens befallningshavande pröva tillsynsmyndighetens talan enligt 12 § i 1880 års vattenrättsförordning. Härvid skulle emellertid iakttagas, att tillsynsmyndigheten enligt vad förut sagts ej finge yrka åläggande att vidtaga åtgärd eller anstalt som i förhållande till skadans betydelse vore oskäligt betungande. I anslutning till nu nämnda bestämmelser har föreslagits, att Konungens befallningshavande skulle äga befogenhet att på begäran av tillsynsmyndigheten beträffande viss fabrik eller annan anläggning utse särskild person att utöva tillsyn däröver att av Konungens befallningshavande givna föreskrifter iakttoges. Sådan tillsyningsman skulle äga samma befogenheter i fråga om rätt att vinna tillträde till fabrik m. m. som tillsynsmyndigheten. Ersättning åt tillsyningsmannen skulle bestämmas av Konungens befallningshavande och gäldas av fabriken eller anläggningens innehavare.

Slutligen innehåller lagutkastet vissa bestämmelser om straff och åtal m. m. (6—7 §§).

I sitt utkast till instruktion för tillsynsmyndigheten ha de sakkunniga föreslagit, att tillsynsmyndigheten skulle lyda under lantbruksstyrelsen. Vidare stadgas, att tillsynsmyndigheten borde intaga en opartisk ställning till olika intressen samt vid bedömande, huruvida anmärkning borde framställas, taga tillbörlig hänsyn till en fabriks eller anläggningens betydelse för orten och det

allmänna. Den borde ej uppställa större krav på fabrik eller annan anläggning än som vore rimligt med hänsyn tagen till kostnaderna för vidtagande av erforderlig åtgärd eller anstalt till förekommande eller minskande av vattenförorening, den skada som därav uppkomme samt övriga föreliggande omständigheter. Slutligen borde myndigheten, om den funne att sanitära olägenheter vållades av vattenförorening, göra anmälan därom hos hälsovårdsnämnden eller Konungens befallningshavande.

Över de sakkunnigas förslag ha avgivits utlåtanden av kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och fiskeriintendenter, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, Sveriges industriförbund och svenska cellulosaföreningen. Lantbruksstyrelsen har före avgivandet av sitt utlåtande inhämtat yttrande från statens fiskeriingenjör. Härjämte ha åtskilliga länsstyrelser inhämtat yttranden från hushållningssällskapen med flera.

I de avgivna utlåtandena vitsordas allmänt behovet av en ny lagstiftning i förevarande ämne. De sakkunnigas förslag om provisoriska åtgärder till skydd för fisket har också i princip så gott som enhälligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I ett flertal utlåtanden från länsstyrelserna liksom från fiskeriintendenterna framhålles, att de sakkunnigas förslag fyllde ett länge känt behov, varför dess genomförande på det livligaste förordades.

Lantbruksstyrelsen, under vars inseende på sätt nyss nämnts tillsynsmyndigheten enligt de sakkunnigas förslag skulle lyda, har i sitt utlåtande även behandlat frågan om organisationen av tillsynsmyndighetens verksamhet. Styrelsen har därvid framhållit, att tillsynsmyndigheten vore i behov av laboratorium men att denna fråga tillsvidare kunde nöjaktigt ordnas så att arbetsplats bereddes å statens undersöknings- och försöksanstalt för sötvattenfisket å Lovön. Det syntes även erforderligt att tillsynsmyndigheten erhöles biträde som kunde assistera vid större undersökningar m. m. Om uppdraget att vara tillsynsmyndighet anförtroddes en person med insikter främst å kemiens och biologiens område, bleve tillsynsmyndigheten i behov av att anlita särskild teknisk sakkunskap, vartill, såsom förut nämnts, enligt styrelsens mening i första hand borde anlitas statens fiskeriingenjör. I vissa fall kunde det emellertid bliva nödvändigt att anlita särskild teknisk expertis.

I fråga om avlöning och kostnader har lantbruksstyrelsen föreslagit, att den som skulle fungera såsom tillsynsmyndighet borde tillerkännas ett årligt arvode av 11,000 kronor. För assistent borde beräknas ett arvode av högst 400 kronor för månad eller sålunda, om behov av sådant biträde gjorde sig gällande under hela året, 4,800 kronor för år. Å nämnda arvoden borde ej dyrtidstillägg utgå. För anlitande av särskild teknisk expertis borde vidare anslås ett belopp av högst 2,000 kronor för år. Styrelsen beräknade härjämte för skrivhjälp högst 1,000 kronor och för expenser likaledes högst 1,000 kronor för år. Vad härefter anginge resekostnader ansåge styrelsen

att för detta ändamål ej borde räknas med lägre belopp än 6,000 kronor för år. Slutligen syntes för inköp av nödvändiga undersökningsapparater m. m. böra räknas med en engångskostnad av 2,000 kronor. Styrelsen hemställde i anslutning till det anförda, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande tillsynsverksamhet för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 27,800 kronor.

Sedan ovannämnda yttranden inkommit, har förevarande ärende av chefen för justitiedepartementet för vidare behandling överlämnats till chefen för jordbruksdepartementet.

Departementschefen.

Chefen för jordbruksdepartementet har, efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen, anfört följande.

»Frågan i vad mån ingripande mot förorening av vatten bör äga rum kräver hänsynstagande till flera olika intressen. Att sådan förorening även till en viss grad måste tålas, är oundvikligt. De sakkunnigas förslag att i avbidan på en mera slutgiltig lagstiftning i ämnet söka genom åtgärder av begränsad räckvidd motverka den skadegörelse som sker synes det oaktat väl förtjänt att tagas i övervägande.

Beträffande behovet av åtgärder mot vattenförorening framgick redan av den utredning, som låg till grund för riksdagens skrivelse i ämnet år 1935, att särskilt med hänsyn till fisket anmärkningsvärda missförhållanden även på senare tid visat sig föreligga. Den i förevarande ärende verkställda utredningen har — ehuru av förberedande natur — givit bekräftelse därå. Detta gäller främst vattenförorening genom utsläppande av avfall från industriella anläggningar, men även klokvatten från samhällen kan orsaka fisket avsevärt men. Omfattningen av den skada som vållas genom vattenförorening är givetvis svår att bedöma. Att den i sin helhet är mycket betydande, lär emellertid vara ställt utom allt tvivel. I åtskilliga enskilda fall har ock enligt vad känt är omfattande skadegörelse kunnat direkt ledas i bevis och i talrika andra fall är tydligt, att betydande skadegörelse skett, ehuru den verkat under så lång tid eller på sådant sätt att en uppskattning av dess ekonomiska betydelse måste bliva mer eller mindre osäker.

De sakkunnigas förslag innebär i första hand inrättande av en sakkunnig myndighet med speciell uppgift att till motverkande av sådan skada å fiske som ovan nämnts öva tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattentäckta områden. Frånvaron av en dylik sakkunnig och stadigvarande tillsyn har sedan lång tid tillbaka påtalats såsom en synnerligen framträdande brist och det torde icke kunna bestridas, att ett ingripande på denna punkt skulle vara ägnat att medföra stor nytta. De sakkunniga ha därjämte såsom en bidragande orsak till framläggande av deras förslag framhållit, att den erfarenhet, som tillsynsmyndigheten under ifrågavarande övergångsperiod kunde inhämta, borde komma de sakkunniga till godo vid det fortsatta ar-

betet å deras utredningsuppdrag. I likhet med de sakkunniga tillmäter jag även detta skäl betydelse.

Å andra sidan torde vara ofrånkomligt, att införandet av skärpt kontroll kan medföra vissa olägenheter för industrien. Vidtagandet av erforderliga reningsanordningar är nämligen särskilt i fråga om redan befintliga anläggningar understundom förenat med avsevärda kostnader. Då en sådan tillsynsmyndighet som de sakkunniga föreslagit uppenbarligen bör åläggas att i sin verksamhet iakttaga tillbörlig hänsyn till kostnaden för vidtagande av reningsanordningar liksom till en anläggnings betydelse för orten och det allmänna, lär emellertid någon grundad farhåga, att industrien skulle komma att alltför mycket betungas, icke föreligga.

För att uppnå ändamålet med de sakkunnigas förslag är av vikt, att den föreslagna tillsynen anförtros därför särskilt lämpad person. Liksom de sakkunniga finner jag, att tillsynen i fråga icke kan med fördel inordnas under någon nu befintlig befattning. Det torde också vara lämpligt, att tillsynen på sätt föreslagits överlämnas som ett uppdrag åt någon sakkunnig. Däremot lär knappast vara möjligt att för uppdraget finna någon person, som företräder mera ingående sakkunskap icke blott i fråga om biologi och kemi utan även beträffande de tekniska spörsmålen rörande reningsanordningar. Vid övervägande av de möjligheter som stå till buds synes antagligt, att företräde bör givas åt lantbruksstyrelsens förslag, att den som skall förordnas att vara tillsynsmyndighet bör i första hand äga insikter i kemi och biologi. Uteslutet torde icke för den skull vara, att vederbörande samtidigt kan äga en ganska betydande erfarenhet om de praktiska möjligheterna att genomföra reningsanordningar. För mera ingående tekniska utredningar kan såsom lantbruksstyrelsen yttrat biträde erhållas av statens fiskeriingenjör, ehuru det torde bliva nödvändigt att i viss utsträckning anlita jämväl annan teknisk sakkunskap.

Redan det behov att anlita statens fiskeriingenjör, som sålunda lär komma att föreligga, torde innebära ett vägande skäl för att den nya tillsynsmyndigheten bör lyda under lantbruksstyrelsen. Härigenom kan erforderligt samarbete även vinnas med fiskeriintendenterna och andra fiskeritjänstemän, varjämte den under styrelsen hörande undersöknings- och försöksanstalten för sötvattenfisket kan användas för nödiga laboratorieundersökningar. Det bör emellertid uppmärksammas att, därest framdeles särskild fiskeristyreelse, varom fråga väckts, kommer att inrättas, det torde bliva nödvändigt att tillsynsmyndigheten i stället lyder under denna styrelse. Jag vill dock framhålla, att anordning, som vidtages för genomförande av de sakkunnigas nu ifrågavarande förslag, icke får verka bindande vid en mera slutgiltig lagstiftning angående vattenförorening.

De sakkunniga ha förutsatt, att den föreslagna tillsynsmyndighetens verksamhet skulle bekostas av statsmedel. Av lantbruksstyrelsen utförda beräkningar synas visa, att kostnaden för en sådan verksamhet icke torde komma att uppgå till belopp som behöver vålla betänkligheter.

Av det anförda torde framgå, att jag är beredd att tillstyrka de sakkunni-

gas förslag i vad det innebär inrättandet av en särskild tillsynsmyndighet för ifrågavarande ändamål. Det torde ock vara erforderligt att, på sätt de sakkunniga tillika föreslagit, en författning utfärdas, varigenom tillsynsmyndigheten tillerkännes vissa befogenheter gentemot innehavarna av vattenförorenande fabriker och anläggningar samt vissa frågor, som äga samband därmed, regleras. Med hänsyn till den provisoriska karaktären hos de föreslagna åtgärderna synes emellertid lämpligt, att ifrågavarande bestämmelser i vissa hänseenden erhålla en något mera begränsad räckvidd än i de sakkunnigas utkast till lag i ämnet. Därest en sådan begränsning genomföres, torde erforderliga föreskrifter kunna meddelas i form av en *förordning angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening*.

En sådan förordning som nu nämnts torde till en början i anslutning till de sakkunnigas utkast böra innehålla en allmän bestämmelse av innebörd, att över vattendrag, sjöar och andra vattentäckta områden inom riket skall till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening utövas tillsyn i enlighet med förordningens bestämmelser. Det synes böra tillkomma Kungl. Maj:t att för viss tid förordna sakkunnig person att utöva denna tillsyn. Denne torde på sätt de sakkunniga föreslagit böra benämnas tillsynsmyndighet.

I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag bör tillsynsmyndigheten, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, äga tillträde till fabrik eller annan anläggning, oavsett om denna är i bruk eller ej, ävensom rätt att inom dess område företaga erforderliga undersökningar. Vad nu sagts bör, även om tillsynsmyndigheten ej är tillstädes, gälla jämväl fiskeritjänsteman eller annan, som biträder tillsynsmyndigheten. I anslutning härtill torde det böra åläggas polismyndighet att lämna den handräckning som för utövande av ifrågavarande tillsyn kan påkallas. Vidare synes innehavare av fabrik eller annan anläggning, från vilken avfall eller dylikt utsläppes i vatten, böra förklaras skyldig att på begäran lämna tillsynsmyndigheten eller den som biträder denna erforderliga upplysningar angående fabriken eller anläggningen.

Finnes vattenförorening medföra skada å fiske, bör tillsynsmyndigheten meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd eller anstalt till motverkande av föroreningen. Härjämte torde böra stadgas att, om innehavare av fabrik eller annan anläggning icke vidtager åtgärd eller anstalt, som skäligt kan fordras, tillsynsmyndigheten skall göra anmälan därom hos länsstyrelsen för den åtgärd som på länsstyrelsen må ankomma jämlikt 12 § förordningen den 30 december 1880 om jordägares rätt över vattnet å hans grund. Länsstyrelsen skulle sålunda i anledning av tillsynsmyndighetens framställning, på sätt i nämnda lagrum stadgas, taga under övervägande vilka föreskrifter som borde meddelas med avseende å den fabrik eller anläggning som är i fråga.

I vissa yttranden har framställts önskemål, att tillsynsmyndigheten borde uttryckligen tillerkännas rätt att överklaga länsstyrelsens beslut. Jag vill

med anledning härav framhålla, att sådan rätt lärer utan särskild bestämmelse tillkomma tillsynsmyndigheten.

På sätt de sakkunniga föreslagit synes det böra medgivas länsstyrelsen rätt att, när skäl därtill äro, på begäran av tillsynsmyndigheten förordna särskild tillsyningsman för viss fabrik eller annan anläggning. Såsom förutsättning härför torde böra krävas, att förut beträffande fabriken eller anläggningen meddelats föreskrift om vidtagande av åtgärd eller anstalt till motverkande av vattenförorening. Uppenbarligen bör sådan tillsyningsman, som nu nämnts, tillerkännas rätt att vinna tillträde till fabriken eller anläggningen och att där företaga erforderliga undersökningar. Till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande särskilda tillsyn synes avgift böra gäldas av fabriken eller anläggningens innehavare enligt bestämmelser, som Kungl. Maj:t meddelar.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle tillsynsmyndigheten äga att redan på grund av fara för vattenförorening hos länsstyrelsen påkalla en fullständig prövning av frågan om vidtagande av reningsanordningar. Jag har icke ansett mig böra föreslå någon direkt motsvarighet härtill. Det synes emellertid lämpligt att för vissa fall, då skadlig vattenförorening kan befaras, föreskriva skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten. Vad beträffar omfattningen av en sådan anmälningsplikt torde den böra inskränkas till fabriker eller anläggningar, som enligt erfarenhetens vittnesbörd företrädesvis visat sig medföra vattenförorening av betydelse. Härvid komma i första hand sulfit- och sulfatcellulosafabriker, sockerfabriker, jästfabriker och anrikningsverk i fråga. Skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten lärer sålunda böra stadgas för de fall att någon vill uppföra eller inrätta sådan fabrik eller anläggning som nyss nämnts eller att någon vill vidtaga väsentlig ändring eller utvidgning av driften vid dylik fabrik eller anläggning. Anmälan bör ske i god tid förut och i skriftlig form. Det synes önskvärt att vid anmälningen fogas ritningar över fabriken eller anläggningen och de anordningar till motverkande av vattenförorening, som äro avsedda att vidtagas eller redan blivit vidtagna, ävensom de uppgifter, som för bedömning av anordningarnas verkningsgrad erfordras. Härjämte torde det böra stadgas, att Kungl. Maj:t äger föreskriva anmälningskyldighet även beträffande annan fabrik eller anläggning än ovan angivits.

Därest i något fall, då skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten komme att föreligga, betydande skada å fiske kan befaras, synes lämpligt, att länsstyrelsen må äga att på begäran av tillsynsmyndigheten meddela förbud att taga fabrik eller anläggning i bruk eller ändra eller utvidga driften, förrän innehavaren visat, att han vidtagit sådan åtgärd eller anstalt till skadans motverkande som skäligen kan fordras. Meddelat förbud torde böra omedelbart lända till efterrättelse och gälla intill dess annorlunda varder beslutat.

I övrigt har jag icke ansett, att länsstyrelsen bör tillerkännas rätt att av

hänsyn till skada å fiske ingripa med föreskrift eller förbud, som omedelbart skall lända till efterrättelse.

Det torde vara lämpligt, att straff stadgas för den som underlåter att fullgöra vad i förut angivna hänseenden åligger honom eller överträder sådant förbud, som ovan nämnts. Straffet synes böra utgöra dagsböter eller vid försvårande omständigheter fängelse i högst sex månader. Härjämte torde den som tagit befattning med tillsyn enligt den föreslagna förordningen böra vid straffansvar förbjudas att röja yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid fabrik eller annan anläggning, i avseende å vilken han haft att taga sådan befattning. Straffet synes i detta fall böra vara dagsböter eller fängelse. I anslutning till nu nämnda straffbestämmelser torde böra meddelas vissa stadganden om laga domstol, åtal och bötesförvandling m. m.

De nya bestämmelserna synas böra träda i kraft den 1 juli 1937.

Jag återkommer härefter till frågan om *kostnaderna för ovannämnda tillsynsverksamhet*. Dessa kostnader ha av lantbruksstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknats till 27,800 kronor. De grunder, å vilka styrelsens beräkning vilar, synas i huvudsak kunna godtagas. Härvid må emellertid framhållas, att, då någon erfarenhet angående en sådan tillsynsverksamhet, som nu är i fråga, ännu icke föreligger, torde för ändamålet böra anvisas ett förslagsanslag att användas på sätt Kungl. Maj:t finner lämpligast. Beloppet av detta anslag synes kunna sättas till 30,000 kronor. Då medel för ändamålet icke beräknats i det framlagda riksstatsförslaget, torde chefen för finansdepartementet framdeles få avgiva förslag rörande täckandet av det ifrågasatta anslaget.»

Utskottet.

I likhet med de sakkunniga och departementschefen finner utskottet det vara angeläget, att åtgärder snarast vidtagas i syfte att motverka skadegörelse å fiske genom förorening av vatten. De av departementschefen här förordade provisoriska anstalterna i nära anslutning till de sakkunnigas förslag om inrättande av en tillsynsmyndighet för ändamålet finner utskottet värda att prövas. Den begränsning av de sakkunnigas förslag om rätt att ingripa på grund av befarad skada å fiske, som departementschefen ansett erforderlig, kan utskottet biträda med hänsyn närmast till att nu är fråga om ett provisorium, under vilket försiktigheten måhända bör bjuda att stanna vid vissa mera framträdande fall. Den erfarenhet, som tillsynsmyndigheten kan inhämta under ifrågavarande övergångsperiod, bör i nämnda likhet som i andra hänseenden kunna tjäna såsom ledning vid frågans slutgiltiga prövning framdeles. Utskottet uppmärksammar härvid, att det enligt de sakkunnigas förslag jämväl skall ankomma på denna myndighet att, om den finner att sanitära olägenheter vållas av vattenförorening, göra anmälan därom hos hälsovårdsnämnden eller länsstyrelsen för vederbörlig åtgärd enligt hälsovårdsstadgan.

Under åberopande härav och då utskottet ej heller i övrigt finner anledning till erinran mot vad departementschefen föreslagit i ärendet, hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels antaga Kungl. Maj:ts förslag till *förordning angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförorening,*

dels ock till bestridande av kostnaderna för den i förslaget omförmälda tillsynsmyndighetens verksamhet för budgetåret 1937/1938 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 30,000 kronor.

Stockholm den 23 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Tjällgren, Alfred Andersson, Jacob Hansson* och *Mannerskantz* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Uddenberg, Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Gustafson* i Kasenberg, *Ericsson* i Sörsjön och *Hilding*.
